

Adat Bertunang: Satu Kajian Perbandingan Antara Etnik Melayu Dengan Etnik India

Custom Engagement: One Comparative Study Between Malay Ethnic with Indian Ethnic

Kogila A/P Sunder Raj
Muammar Ghaddafi Bin Hanafiah

Program Persuratan Melayu
Fakulti Sains Sosial dan Kemanusiaan
Universiti Kebangsaan Malaysia

kogilaraj878@gmail.com.my
muammar@ukm.edu.my

ABSTRAK

Kajian ini menganalisis adat yang diamalkan oleh etnik Melayu dan etnik India berhubung adat bertunang sebelum upacara perkahwinan masing-masing. Kajian ini dijalankan untuk membandingkan perbezaan adat bertunang antara masyarakat Melayu dengan masyarakat India di Malaysia. Objektif kajiannya adalah untuk mengenalpasti adat bertunang yang diamalkan oleh kedua-dua etnik. Seterusnya, untuk melihat perbezaan adat bertunang antara etnik Melayu dengan etnik India. Tambahan pula, kajian ini juga dijalankan untuk melihat persamaan adat bertunang antara masyarakat Melayu dengan India. Metod yang digunakannya ialah kaedah kepustakaan dan kaedah pemerhatian. Hasil kajian mendapati bahawa terdapat beberapa persamaan sahaja antara etnik Melayu dengan etnik India iaitu ialah kedua-dua etnik ini mengamalkan adat merisik sebelum upacara bertunang dilangsungkan. Seterusnya, kedua-dua etnik ini akan mengadakan adat berinai. Terdapat banyak perbezaan adat bertunang antara masyarakat Melayu dengan India. Antaranya ialah dalam masyarakat India, mengkaji kecocokan pengantin semasa upacara pertunangan diadakan manakala dalam masyarakat Melayu pula, pengkajian kecocokan pengantin tidak diamalkan. Seterusnya ialah dalam masyarakat India penyediaan thaali akan dibincangkan. Dalam masyarakat Melayu, pengantin akan tukar cincin dan membincangkan tentang hal-hal penting sahaja. Oleh itu, kajian ini dapat mengembalikan adat pertunangan yang telah dilupai oleh generasi masa kini

Kata kunci: Adat Pertunangan, Melayu, India, Etnik Malaysia, Perkahwinan

ABSTRACT

This research attempts to present an analysis of the customs practiced by Malay ethnic and Indians ethnic in connection with the custom of being engaged in their respective marriage ceremonies. This research was conducted to compare the differences between engagement ceremonies of Malay and Indian communities. The objective of this study is to identify the traditional customs practiced by Malays ethnics and Indians ethnics. Next is to see the differences between Malay ethnic and Indian ethnic. This study was also conducted to examine the traditional customs of the Malay community with Indians. Methods that used are library methods and observation methods. The findings shows that there are only a few similarities between Malay ethnics and Indian ethnics. Both of the ethnic groups practices custom 'merisik' before the engagement ceremony is held. Next, both community will be

conducting “henna” ceremony. There are many differences between the Malay community and Indian community. In Indian community, both parties will study the bride's match with each other suit when the engagement ceremony is held while in the Malay community, the study of bridal suitability is not practiced. Next, in the Indian community the preparation of ‘thaali’ will be discussed. In Malay society, the bride will only change the ring and discussed about important matters. Therefore, this research is able to return the custom engagement that has been forgotten by the present generation.

Keywords: Custom Engagement, Malay, Indians, Malaysian Ethnics, Wedding

1. Pengenalan

Zaman bertunang sebenarnya adalah fasa perkenalan dan persediaan bagi pasangan yang bakal mendirikan rumah tangga. Pertunangan merupakan mukadimah bagi perkahwinan. Menurut Haron Din (1991) yang juga disebut “Khitbah” dalam bahasa Arab yang bermaksud permulaan kepada pernikahan yang merujuk kepada proses melamar seseorang wanita oleh pihak lelaki. Rata-rata alim ulama menyatakan bahawa hukum bertunang adalah harus, Namun Imam Syafie mengatakan bahawa hukumannya adalah sunat. Wujud amalan ritual dalam istiadat pertunangan masyarakat Melayu. Hal ini demikian kerana perkahwinan dalam Islam merupakan sesuatu yang kudus dan suci. Kekudusan dan kesucian dalam Islam dicerminkan bahawa sesiapa yang berkahwin mampu menjaga kehormatan diri. Ritual sambutan, doa dan jamuan merupakan perlakuan yang dilaksanakan dalam istiadat pertunangan masyarakat Melayu yang asas pegangannya merupakan Islam. Bagi melaksanakan perkahwinan, terdapat adat istiadat yang dilaksanakan mengikut amalan dan kepercayaan sesuatu masyarakat. Secara sedar atau tidak, terdapat amalan yang bertentangan dengan ajaran Islam.

Kaum Melayu yang beragama Islam dan kaum India yang beragama Hindu mempunyai adat istiadat dan cara-cara yang berbeza dalam menjalankan ritual upacara perkahwinan bagi pasangan pengantin di mana berteraskan amalan mengikut agama dan kepercayaan masing-masing. Justeru, pelbagai aspek yang berbeza jelas dapat dilihat dalam pelaksanaan proses upacara perkahwinan tersebut berdasarkan adat dan budaya mengikut kaum walaupun tinggal dalam sebuah masyarakat yang sama. Terdapat beberapa proses dalam melaksanakan upacara perkahwinan dalam kalangan masyarakat Melayu mahupun India. Antara proses perkahwinan yang paling penting dalam kedua-dua bangsa ialah adat bertunang. Mengikut kepercayaan lama, adat bertunang dikatakan memainkan peranan penting dalam memastikan kelancaran sesebuah majlis perkahwinan. Lazimnya istiadat ini disusun begitu teratur mengikut langkah yang telah dirancang. Pertunangan adalah satu perjanjian untuk mendirikan rumah tangga melalui orang perantaraan yang biasanya diadakan di dalam sebuah majlis meminang. Majlis pertunangan akan diadakan mengikut adat dan budaya masyarakat setempat. Jika sesuatu masyarakat tersebut berpegang kuat dengan adat, maka pelbagai perkara haruslah diikuti. Terdapat beberapa perbezaan adat bertunang antara masyarakat Melayu dengan India.

Secara umumnya, dapatlah dikatakan bahawa masyarakat India sangat kaya dengan berbagai adat yang diwarisi dari turun temurun. Masyarakat India telah mula menetap di negara ini sejak awal abad kedua puluh dan kini telah menjadi warganegara yang taat setia kepada perlembagaan negara ini. Kedatangan mereka secara beransur-ansur telah juga membawa pelbagai pegangan hidup dari segi kebudayaan termasuk ritual, kepercayaan, adat, upacara-upacara dan sebagainya.

Dalam meneliti penghijrahan masuk orang-orang India, telah secara umumnya memberi pengaruh kepada kebudayaan orang-orang Melayu di Nusantara. Tidak dapat dinafikan bahawa pengaruh kebudayaan India telah meresap ke dalam pegangan hidup orang-orang Melayu melalui proses *diffuse*. Buktinya dapat diteliti dari segi pelbagai

aktiviti sosial terutama yang berhubung dengan adat dan kepercayaan yang dianuti oleh masyarakat Melayu hingga hari ini.

2. Tinjauan Literatur

Kajian terhadap adat perkahwinan masyarakat Melayu mahupun India telah banyak dilakukan oleh pengkaji-pengkaji tempatan. Antara kajian tersebut ialah kembalikan perkahwinan tradisi, Adat Istiadat Perkahwinan Masyarakat Bisaya Sarawak, Perkahwinan Melayu, Adat Resam Perkahwinan kaum di Malaysia, Panduan Lengkap Tentang Adat Resam, Etika Dan Adab Sopan, Sejarah Sosial Masyarakat Malaysia, Adat-adat Resam Perkahwinan Kaum-kaum Melayu Di Malaysia, Adat Lama Tetap Gemilang, Iranun Sejarah dan Adat Tradisi, dan Kekeluargaan dan Perkahwinan Orang Melayu.

Norizam Abdul Muhid dalam buku "*Kembalikan Perkahwinan Tradisi*" pada tahun 2009 mengatakan bahawa setelah kata persetujuan dicapai oleh keluarga di pihak lelaki, wakil dari pihak lelaki yang biasanya dipilih dari kalangan orang tua-tua akan diutuskan oleh ibu bapa lelaki tersebut untuk mewakili mereka meminang anak dara yang telah dipilih.

Khatis Galis dalam buku "*Adat Istiadat Perkahwinan Masyarakat Bisaya Sarawak*" pada tahun 1990 mengatakan bahawa perkahwinan tradisional Bisaya secara umum berisi 5 upacara adat, iaitu nulasoh (merisik), basuruh (menentukan mas kahwin), ngadipit mansaoh atau barian (menghantar suami), bagu atis (basuh kaki) dan nguli angai (mendapat alamat baik).

Amran Kasimin dalam "*Agama Dan Perubahan Sosial Di Kalangan Penduduk Asia Semenanjung Tanah Melayu*" pada tahun 2002 mengatakan bahawa setelah di rasa bahawa pasangan yang akan menikah sudah cocok, langkah kemudian adalah tahapan melamar dan meminang. Sebelum meminang, keluarga pihak lelaki melamar terlebih dahulu gadis yang akan dinikahi.

Yaacob Harun dalam buku "*Adat Resam Perkahwinan kaum di Malaysia*" yang diterbitkan pada tahun 2015 mengatakan bahawa setiap individu perlu mempunyai keinginan yang tinggi terhadap adat istiadat tradisional perkahwinan masyarakat majmuk di Malaysia. Individu juga boleh mempraktikkan amalan dan budaya adat istiadat perkahwinan masyarakat yang berlainan selagi mana tidak menyalahi batas agama dan kepercayaan masing-masing.

Densye Tessenohan dalam buku "*Panduan Lengkap Tentang Adat Resam, Etika Dan Adab Sopan*" pada tahun 1994 telah mengatakan bahawa masyarakat Melayu sering dikaitkan dengan pelbagai amalan dan tradisi serta adat dan budaya masing-masing sama ada yang masih kekal ataupun yang semakin dilupakan. Hal ini juga termasuklah dalam soal perkahwinan.

Azmah Abdul Manaf dalam buku "*Sejarah Sosial Masyarakat Malaysia*" pada tahun 2002 mengatakan bahawa dalam adat perkahwinan masyarakat India pula terdapat juga amalan merisik. Dalam peringkat merisik, beberapa aspek perlu diberi perhatian seperti faktor etnik, sub etnik, kasta dan agama.

Dalam buku "*Melangkah Ke Jinjang Pelamin*" yang disediakan oleh Mohd Fuad Abdullah pada tahun 1989 mengatakan bahawa masyarakat India merupakan etnik ketiga terbesar di Malaysia. Adat resam yang diamalkan oleh masyarakat India mempunyai banyak persamaan dengan kebudayaan masyarakat Melayu.

Rosiah Othman dalam buku "*Adat Lama Tetap Gemilang*" pada tahun 2001 mengatakan bahawa adat peminangan dilakukan oleh kaum keluarga terdekat pihak lelaki bagi menyatakan tujuan mereka yang sebenarnya secara rasmi. Jika tidak dibincangkan di majlis merisik atau majlis majlis merisik tidak dilakukan hantaran, tarikh dan jumlah rombongan yang akan datang untuk upacara akad nikah akan dibincangkan.

Datu Bandira Datu Alang dalam buku *"Iranun Sejarah dan Adat Tradisi"* pada tahun 1992 membincangkan bahawa majlis pertunangan bukanlah sekadar mengikut pertalian antara seorang perempuan dan lelaki yang akan dinikahkan. Majlis pertunangan akan diiringi dengan pantun,lawak jenaka dan makan-makan sirih. Biasanya,majlis akan dimulakan dengan pihak lelaki dan perempuan akan memperkenalkan diri masing-masing dan ahli keluarga yang datang.

Judith Djamour dalam *"Kekeluargaan dan Perkahwinan Orang Melayu"* pada tahun 1979 mengatakan bahawa semasa majlis pertunangan,ibu dan bapa perempuan yang dipinang,ketua kampung,Imam dan ahli agama dan waris terdekat keluarga perempuan akan berada di ruang perbincangan sementara sekumpulan ahli keluarga pihak perempuan yang lain akan menunggu di halaman rumah bagi tujuan mengalu-aloukan kedatangan rombongan keluarga lelaki seterusnya menyakmbut hadiah sepersalinan yang dibawa oleh keluarga lelaki.

3. Metodologi Kajian

Dalam usaha untuk mendapatkan maklumat dan penjelasan bagi menulis Latihan Ilmiah ini, pengkaji berhasrat untuk menggunakan teknik-teknik penyelidikan perpustakaan dan kaedah pemerhatian. Sebelum memulakan kajian, sebagai asas pengkaji telah membuat sedikit penyelidikan di perpustakaan sebagai latar belakang kepada tajuk kajian yang dipilih. Dari buku-buku, kertas kerja dan jurnal-jurnal umpamanya, pengkaji telah mengutip bahan-bahan yang berkaitan dengan kajian ini. Hal ini dapat memberi gambaran yang umum tentang aspek-aspek yang hendak dikaji dari segi konsep yang digunakan dan aspek yang telah dikaji oleh penulis lain. Ini dapat dijadikan garis panduan bagi penulisan ini. Dari pembacaan itu juga pengkaji dapat merangkakan penulisan Latihan Ilmiah ini dari aspek-aspek yang boleh dikaji dan dikemukakan. Kajian perpustakaan ini melibatkan institusi-institusi seperti Perpustakaan Tun Seri Lanang,Universiti Kebangsaan Malaysia, Perpustakaan ATMA, dan Perpustakaan Awam Kulim, Kedah Darul Aman.

Seterusnya ialah kaedah pemerhatian. Melalui kaedah ini, pengkaji dapat melihat adat bertunang yang diamalkan oleh kedua-dua etnik iaitu etnik Melayu dan etnik India di Malaysia. Melalui pemerhatian juga, pengkaji melihat amalan dan kepercayaan yang diamalkan dalam adat bertunang yang diwarisi secara turun-temurun dalam masyarakat masing-masing. Ulasan, huraian dan rumusan yang dibuat oleh pengkaji di dalam kajian ini juga banyak dibantu oleh data-data kaedah pemerhatian.

4. Dapatan dan Perbincangan

Masyarakat Malaysia hari ini terdiri dari berbagai kaum. Mereka ialah orang-orang Melayu dan Bumiputra lain, China, India dan lain-lain. Kelebihan yang menjadikan Malaysia menarik dan mempunyai budaya yang tersendiri. Terdapat berjenis-jenis bahasa, agama, muzik, tarian, lagu, pakaian dan makanan.

Sebelum kedatangan Islam, orang Melayu telah mengamalkan adat dan kepercayaan dari agama Hindu. Pada zaman dahulu, agama Hindu telah berpengaruh kuat di Tanah Melayu. Selepas kemasukan Islam, masyarakat Melayu telah mula menganuti agama Islam, namun sesetengah adat dan kepercayaan dari agama Hindu masih diamalkan oleh masyarakat Melayu di Malaysia. Tidak hairanlah jika dikatakan adat perkahwinan masyarakat Melayu juga terdapat pengaruh agama Hindu. Kajian ini telah dijalankan untuk membuat perbandingan adat bertunang antara masyarakat Melayu dengan masyarakat India.

4.1 Persamaan Adat Bertunang Antara Masyarakat Melayu Dengan Masyarakat India

Melalui kajian ini, pengkaji telah mendapati bahawa terdapat beberapa persamaan sahaja dalam adat bertunang antara masyarakat Melayu dengan masyarakat India. Adat bertunang ialah satu adat yang paling popular dilakukan sebelum sesuatu majlis perkahwinan dilangsungkan. Kedua-dua etnik ini mengamalkan adat merisik sebelum upacara bertunang dilangsungkan. Proses merisik ialah satu kaedah iaitu keluarga lelaki menghantar wakil untuk berbincang dengan keluarga perempuan. Wakil kedua pihak biasanya ialah ibu bapa atau seseorang yang sangat dipercayai boleh menyimpan rahsia. Pertemuan diadakan di rumah keluarga perempuan dan semasa pertemuan diadakan, pihak lelaki membawa sebentuk cincin sebagai tanda.

Persamaan yang seterusnya ialah, masyarakat Melayu dan masyarakat India akan mengadakan adat berinai. Walaupun adat ini berasal dari negara India, ianya tetap diteruskan walaupun selepas kedatangan agama Islam. Hal ini berlaku kerana ianya tidak salah dari sisi agama Islam. Adat berinai merupakan pelengkap kepadapara perkahwinan di kalangan masyarakat Melayu dan adat ini digelar berinai di pelamin.

Kemeriahan majlis perkahwinan dalam masyarakat India sebenarnya bermula pada malam berinai atau dikenali sebagai *mehndi*. Bagaimanapun, kedua-dua belah pihak mengadakan majlis berinai secara berasingan di rumah keluarga masing-masing. Upacara dimulakan di rumah pengantin lelaki terlebih dahulu dan pengantin perempuan hanya boleh memulakan majlis *mehndi* sejurus menerima kedatangan rombongan pengantin lelaki ke rumah mereka. Majlis berinai dimulakan dengan rombongan keluarga pengantin perempuan bertandang ke rumah lelaki dengan membawa dulang berisi semangkuk inai untuk digunakan bagi menyempurnakan upacara tersebut di rumah lelaki.

Persamaan yang seterusnya ialah pembacaan doa dalam agama masing-masing. Dalam masyarakat Melayu, Tok imam atau tok kadi akan menemui pengantin perempuan di dalam bilik untuk bertanya sama ada dia bersetuju atau tidak dengan pernikahan itu. Tok kadi juga akan membacakan khutbah nikah dan menerangkan secara umum akan tanggung jawab suami isteri dan lain-lain hal berkaitan rumahtangga dari sudut agama. Selepas itu, tok kadi atau imam akan membacakan lafaz nikah sambil berjabat tangan dengan pengantin lelaki dan pengantin lelaki dikehendaki mengulangnya sebaik sahaja tok imam menggoncangkan tangannya.

Dalam masyarakat India pula, *poosaari* (tok sami) akan membaca doa dalam adat bertunang. "Semoga perkahwinan ini mendapat kebahagiaan hingga ke akhir hayat. Setiap pasangan dapat menghormati mertua masing-masing. Kedatangan menantu dalam sebuah keluarga mampu mendapat banyak tuah dan mempunyai bilangan cahaya mata yang ramai." Begitulah antara kata-kata yang diungkapkan oleh *poosaari*.

4.2 Perbezaan Adat Bertunang Antara Masyarakat Melayu Dengan Masyarakat India

Selepas beberapa sumber-sumber pembacaan, didapati banyak perbezaan yang terdapat dalam adat bertunang antara masyarakat Melayu dengan masyarakat India. Walaupun masyarakat Melayu mengamalkan sesetengah adat dan kepercayaan dari agama Hindu, namun dalam pengamalan dalam majlis pertunangannya telah berkurang.

Dalam masyarakat India, kedua-dua belah pengantin akan mengkaji kecocokan pengantin semasa upacara pertunangan diadakan. Adat penyesuaian bakal pengantin dikenali sebagai *Thirumanam Poruttam Paartal* dijalankan terlebih dahulu, dalam ajaran Hindu tidak terdapat konsep perceraian. Terdapat 21 aspek perlu diambil kira untuk menentukan kesesuaian pasangan bakal pengantin dengan cara tilikan dimanak Hindu. Dalam masyarakat Melayu pula, pengkajian kecocokan pengantin tidak diamalkan.

Perbezaan yang seterusnya ialah, dalam masyarakat India penyediaan thaali akan dibincangkan. *Thaali* atau *tjirumaangalyam* merupakan lambang suci perkahwinan yang dikalungkan pada leher kedua-dua pengantin. Pada *thaali* itu diikat segumpal benang putih yang disapu dengan kunyit. Pihak lelaki akan membawa emas, cendana, kumkum, sirih pinang, kelapa dan bayaran untuk pembuatthaali. Ini adalah untuk memastikan tukang thaali mengetahui hari yang sesuai untuk membuat thaali.

Tiga hari sebelum perkahwinan, thaali akan diambil dan diletakkan ditempat sembahyang atas suruhan pembuat thaali. Pihak pengantin adalah dilarang untuk menawar perkhidmatan yang dilakukan oleh pembuat thaali. Dalam masyarakat Melayu tiada upacara penyediaan seperti masyarakat India. Dalam masyarakat Melayu, pengantin hanya akan tukar cincin manakala orang India pula walaupun bertukar cincin dalam pertunangan, mereka akan berbincang tentang penyediaan thaali.

Di samping itu, tarikh mengadakan adat *mukuurttakaal* juga akan ditetapkan dalam majlis pertunangan ini. Adat ini diadakan pada hari yang baik mengikut firasat masyarakat India. Untuk menjalankan adat tersebut sebatang pokok yang masih muda dan lurus akan ditebang untuk dijadikan *mukurtta kaal*. Batang pokok tersebut berukuran dua atau tiga meter dan mempunyai lilitan batang antara 20 hingga 30 sentimeter.

Adat mendirikan *mukuurtta kaal* adalah sebagai menandakan perkahwinan akan dilangsungkan di rumah tersebut. Bahan-bahan lazim seperti sirih pinang, kum kum, kunyit dan sebagainya disediakan. Ahli-ahli keluarga pengantin akan bermohon pada Tuhan supaya perkahwinan dapat dilangsungkan tanpa gangguan. Batang kayu diambil dan dibersihkan serta dibuang kulitnya. Lima orang perempuan yang sudah berkahwin akan menyapukan kunyit cair dan kumkum pada batang kayu tersebut dari pangkal hingga hujung.

Kemudian hujung kayu diikat dengan daun ara atau mangga menggunakan kain berwarna merah. Kayu akan dipacak sedalam setengah meter dan bahan-bahan tadi akan dimasukkan ke dalam lubang tersebut sebagai lambang kekayaan. Kemudian upacara sembahyang dilakukan oleh pengantin beserta lima orang perempuan tersebut. Sebanyak sembilan jenis bijirin ditabur pada batang kayu dan lampu minyak dinyalakan. Pada masa yang sama pengantin berikrar akan menjaga alam sekitar sebagai lambang persahabatan dengan alam sekitar.

Dalam adat pertunangan Melayu, hal-hal penting sahaja akan dibincangkan. Antaranya ialah tarikh perkahwinan, jumlah hantaran, ganti rugi yang perlu dibayar sekiranya pasangan memutuskan pertunangan. Tarikh yang ditetapkan adalah tarikh jangkaan. Sesetengah orang juga menetapkan satu jangkamasa seperti dalam tempoh 6 bulan selepas pertunangan diadakan.

Dalam perkara Wang Hantaran, sesetengah keluarga atau adat negeri mengkehendaki wang hantaran dibayar separuh semasa pertunangan. Manakala separuh lagi dibayar sewaktu pernikahan. Ada orang yang turut menyatakan cara pembayaran dilakukan. Cara yang selamat ialah duit hantaran tersebut di bank-in terus ke akaun atau bawa cek sahaja. Jangan sesekali meletakkan *cash* atas dulang hantaran. Sangat merbahaya. Banyak kes kecurian telah berlaku semasa majlis-majlis seperti ini.

Dalam masyarakat Melayu ada gantirugi yang perlu dibayar sekiranya pasangan memutuskan pertunangan. Sekiranya pihak lelaki yang memutuskan pertunangan tersebut, semua wang hantaran dan belanja yang diberi kepada pihak perempuan dikira hangus, sebaliknya jika pihak perempuan yang berbuat demikian, semua hantaran harus dikembalikan sebanyak dua kali ganda.

Hakikatnya, kaum yang terbesar di Malaysia ialah orang Melayu. Orang Melayu di Malaysia keseluruhannya beragama Islam. Namun demikian, sisa-sisa unsur agama Hindu dan animisme masih dapat dilihat dalam sistem kepercayaan mereka. Mereka masih belum membuang seluruh unsur kepercayaan tersebut. Adat istiadat Melayu banyak memperlihatkan campuran unsur lokal dan unsur luar selaras dengan kedatangan pengaruh

Hindu, Islam, dan Barat ke Alam Melayu. Melayu merujuk kepada mereka yang bertutur bahasa Melayu dan mengamalkan adat resam orang Melayu.

Sesungguhnya seperti yang kita ketahui, penganut agama Hindu sememangnya sudah wujud di Tamadun Malaysia sejak kurun pertama Masihi. Penduduk di tamadun Malaysia mempunyai jumlah penganut agama Hindu yang agak ramai dan seperti mana yang diterangkan mengenai konsep agama Hindu, penganut yang terdapat di Malaysia juga mempercayai akan konsep yang sama. Tamadun Melayu lebih banyak menerima kesannya dari agama Hindu. Kesan paling ketara ialah pengaruh dari segi pemikiran iaitu adat dan kepercayaan. Pengaruh Hindu yang menjadi ikutan dalam masyarakat Melayu ialah majlis perkahwinan. Beberapa adat yang diamalkan oleh masyarakat India, turut diamalkan oleh masyarakat Melayu.

Melalui kajian ini, pengkaji telah mengetahui adat bertunang yang diamalkan oleh masyarakat Melayu dan masyarakat India. Dalam masyarakat Melayu, semasa upacara bertunang, kebiasaannya sebetuk cincin akan dihantar oleh pihak teruna untuk disarungkan ke jari tunangannya. Menyampai dan menerima cincin itu dilakukan dalam majlis di rumah si gadis. Cincin ini disebut sebagai 'cincin tanda'. Ia biasanya diiringi juga dengan sebahagian wang hantaran belanja. Tarikh perkahwinan juga dibincangkan bersama.

Pada tarikh yang dijanjikan upacara menghantar belanja dijalankan. Kedua-dua belah pihak diketuai oleh Ketua Kampong atau Ketua Syarak. Wang hantaran itu biasanya diiringi dengan persalinan untuk sigadis. Ia digubah dalam berbagai bentuk atau dibungkus dalam kain sahaja mengikut adat daerah masing-masing. Irian yang lain termasuk bunga rampai; sirih junjung atau tepak sireh sahaja; pahar telur merah dan nasi semangat; alat solek; buah-buah atau lain-lain.

Dalam masyarakat India pula, *niccayam* (adat bertunang) dilakukan selepas mendapat persetujuan kedua-dua belah pihak. Wakil lelaki akan datang ke rumah pihak perempuan dalam jumlah bilangan yang ganjil dengan membawa beberapa barangan seperti kelapa, sirih pinang, bunga-bunga, buah-buahan, cendana dan kumkum untuk diberikan kepada wakil perempuan. Bakal pengantin lelaki seterusnya akan melafazkan ikat janji bagi menyatakan persetujuan untuk mengahwini bakal pengantin perempuan. Seterusnya perkahwinan tersebut akan diumumkan kepada orang ramai. Sebagai tanda ikatan, kedua-dua pengantin akan menukar sirih pinang yang dinamakan *taambuulan marrutal*.

Seterusnya ialah untuk melihat persamaan adat bertunang antara masyarakat Melayu dengan masyarakat India. Terdapat beberapa persamaan adat bertunang sahaja antara masyarakat Melayu dengan masyarakat India. Antaranya ialah adat merisik sebelum adat bertunang dilangsungkan, pembacaan doa semasa majlis pertunangan diadakan dan akhirnya ialah adat berinai.

Di samping itu, untuk melihat perbezaan adat bertunang antara masyarakat Melayu dan masyarakat India. Antara perbezaannya ialah dalam adat bertunang masyarakat India, kecocokan pengantin akan dikajikan oleh kedu-dua belah pengantin manakala dalam masyarakat Melayu pula, pengkajian kecocokan pengantin tidak dikira penting.

Perbezaan dalam adat pertunangan masyarakat India ialah penyediaan *Thaali* akan dibincangkan oleh ahli kedua keluarga. Namun dalam adat pertunangan masyarakat Melayu, hanya akan dibincangkan tentang tarikh perkahwinan, jumlah hantaran, ganti rugi yang perlu dibayar sekiranya pasangan memutuskan pertunangan.

Perbezaan yang seterusnya ialah *upacara muukuurtha kaal Adat mukuurtha kaal* ini diadakan pada hari yang baik mengikut firasat masyarakat India. Untuk menjalankan adat tersebut sebatang pokok yang masih muda dan lurus akan ditebang untuk dijadikan *mukurtha kaal*. Batang pokok tersebut berukuran dua atau tiga meter dan mempunyai lilitan batang antara 20 hingga 30 sentimeter. Majlis perkahwinan pula dimulakan dengan upacara *niccayam* (ikat janji) dengan memberi hadiah seperti pakaian dan lain-lain. Kad undangan

disapu dengan air kunyit dibawa ke kuil dalam jumlah ganjil sebagai tanda rasmi undangan perkahwinan.

Selepas mengkaji dalam beberapa sumber, didapati bahawa adat yang diamalkan dalam pertunangan hampir sama dan sedikit sahaja berbeza. Hal ini disebabkan kerana sebelum kedatangan Islam ke Nusantara, kemasukan Hindu telah kuat berpengaruh dalam amalan kebudayaan masyarakat pada zaman. Setelah memeluk Islam, mereka telah membawa adat resam masing-masing di dalam agama Islam. Walaupun mereka berbeza dari segi suku keturunannya, namun mereka masih lagi tidak terlepas dari adat resam Hindu dan percampuran dengan adat dan amalan. Oleh sebab itu tidak hairanlah jika dikatakan adat yang diamalkan oleh kedua-dua etnik dalam majlis pertunangan hampir sama dan tidak banyak berbeza.

5. Rumusan dan Cadangan

Kajian ini dijalankan bertujuan untuk mengekalkan adat bertunang dalam upacara perkahwinan dalam masyarakat Melayu dan masyarakat india. Di samping itu, kajian ini turut dijalankan untuk membuat perbandingan adat bertunang antara masyarakat Melayu dengan masyarakat India. Selain itu, kajian ini juga adalah untuk melihat tentang persamaan adat bertunang antara kedua-dua etnik dalam upacara perkahwinan.

Kajian ini menggunakan data sekunder iaitu mengumpul data melalui pembacaan dari perpustakaan, jurnal, artikel, tesis dan internet. Seterusnya ialah menggunakan kaedah pemerhatian.

Hasil kajian ini adalah ingin melihat persamaan dan perbezaan adat bertunang antara masyarakat Melayu dan India dalam upacara perkahwinan.

Berdasarkan pembacaan dari sumber-sumber tertentu, dapat dikatakan hanya terdapat beberapa persamaan sahaja dalam adat bertunang yang diamalkan oleh kedua-dua etnik. Selain persamaan, terdapat juga banyak perbezaan dalam adat bertunang yang diwarisi secara turun temurun. Tambahan pula, pengkaji telah melawati tempat berlangsung adat bertunang dalam kedua-dua etnik dengan menggunakan kaedah pemerhatian. Melalui kaedah ini, pengkaji mendapati bahawa terdapat banyak perbezaan adat bertunang yang diamalkan antara masyarakat Melayu dan masyarakat India berbanding dengan persamaan.

Dari segi pembacaan, didapati bahawa masyarakat masih mengamalkan adat bertunang secara tradisional dan masih terdapat pengamal adat yang tahu proses yang betul bermula daripada peringkat awal perkahwinan sehingga ke peringkat akhir dan setiap adat yang terdapat dalam perkahwinan mempunyai fasa-fasa tersendiri yang menjadikan adat bertunang sebagai amalan tradisi yang mempunyai nilai keagamaan yang wajar dipertahankan.

Banyak penambahkan perlu dilakukan oleh penyelidik dalam menjayakan kajian ini. Banyak aspek yang perlu dikaji oleh pengkaji seperti melihat proses perkahwinan yang dijalankan agar dapat mengetahui lebih mendalam tentang adat-istiadat yang diamalkan dalam majlis itu.

Selain itu, pengkaji perlu lebih mengenali dengan lebih dekat pengamal adat di kedua-dua etnik kerana dari segi pengamalan terdapat sedikit kelainan atau keistimewaan yang perlu diterokai dengan lebih mendalam.

Akhir sekali, pengkaji perlu memahami bahawa etnik Melayu dan Etnik India yang kaya dengan adat dan tradisi. Oleh itu, pengkaji perlulah memahami terlebih dahulu kepelbagaian adat istiadat yang diamalkan dalam kedua-dua etnik tersebut. Namun, terdapat juga sebilangan masyarakat yang tidak kuat berpegang kepada adat dan menjalani kehidupan dengan cara yang moden.

Penghargaan

Setinggi penghargaan buat penyelia Dr.Muammar Ghaddafi Bin Hanafiah yang turut bersama menulis dan memberi tunjuk ajar dan menyumbangkan idea dalam kajian ini.

Rujukan

- Amran Kasimin. (1995). *Agama Dan Perubahan Sosial Di Kalangan Penduduk Asia Semenanjung Tanah Melayu*. Padilah Haji Ali(Penterjemah). Kuala Lumpur: Dewan Bahasa Dan Pustaka.
- Azmah Abdul Manaf. (2002). *Sejarah Sosial Masyarakat Malaysia*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa Dan Pustaka.
- Datu Bandira Datu Alang. (1992). *Iranun Sejarah dan Adat Tradisi*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa Dan Pustaka.
- Denyse Tessensohan. (1994). *Adab sopan moden: panduan lengkap tentang adat resam, etiket dan adab sopan*. Times Book International.
- Judith Djamour. (1979). *Kekeluargaan dan Perkahwinan Orang Melayu*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka.
- Khati Galis.(1990). *Adat Istiadat Perkahwinan Masyarakat Bisaya Sarawak*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa Dan Pustaka.
- Mohd Fuad Abdullah. (1989). *Melangkah Ke Jinjang Pelamin, Sabah*. Kementerian Kebudayaan, Belia dan Sukan.
- Norizan Abdul Muhid. *Kembalikan perkahwinan tradisi*. Utusan Online, 06/06/2009.
- Roslah Othman. *Perkahwinan: adat lama tetap gemilang*. Utusan Online, 06/09/2001.
- Yaacob Harun. (2015). *Adat Resam Perkahwinan kaum di Malaysia*. Kuala Lumpur: Dewan Bahasa Dan Pustaka.